

Temat i plan

Rozpoczynamy nasz cykl spotkań z filatelistyką tematyczną, a precyzyjniej byłoby powiedzieć z wystawiennictwem tematycznym. Chciałbym potencjalnym i aktualnym wystawcom pomóc w budowie lub przebudowie ekspozycji tematycznych, by były zgodne z zasadami i trendami obowiązującymi na europejskich i światowych wystawach. Polecam lekturę tego i następnych odcinków także sędziom, dla przypomnienia obowiązujących zasad i umożliwienia lepszego zrozumienia ocenianych ekspozycji.

Na początek krótki rys historyczny. Pierwsze zbiory tematyczne powstały na początku XX wieku, ale o prawdziwym rozwoju możemy mówić dopiero po II wojnie światowej. W 1950 roku powstał Międzynarodowy Związek Filatelistyki Konstrukttywnej FIPCO. W 1961 roku FIPCO wspólnie z Komisją Tematyczną FIP stworzyli regulamin, który mówił o 3 rodzajach zbiorów: motywowych (wg państw, chronologicznie), dydaktycznych i tematycznych (w jakiś sposób usystematyzowanych). W 1964 roku rozwiązano FIPCO, a jego zadania przejęła Komisja Tematyczna FIP. Powstawały kolejne regulaminy. W 1985 roku na 54. Kongresie FIP w Rzymie, w regulaminie poświęconym filatelistyce tematycznej napisano: „Zbiór tematyczny rozwija ustalony temat na podstawie planu i przy najlepszej znajomości tematu przez odpowiedni dobór materiału filatelistycznego”. Jest to ogólna zasada, która obowiązuje do dziś.

Ostatnie uregulowania zmieniły zasadniczo podejście do ekspozycji tematycznej. Bardzo upraszczając sprawę, dotychczas zwykle pokazywano to, co się ze swego tematu zebrało. Teraz trzeba ze zbioru wybrać te walory, za pomocą których można w logiczny sposób opowiedzieć historię określoną tytułem i planem ekspozycji. „Opowiedzieć historię” – kto to zrozumie, ten zrozumie zasady nowoczesnej filatelistyki tematycznej, zasady budowy ekspozycji tematycznej.

Od tytułu i planu, poprzez wszystkie karty ekspozycji, musi się ta opowieść przewijać. Każdy rozdział, każda karta, niemal każdy opis i walor musi wynikać z konsekwentnie prowadzonej narracji. To ideał, a im bardziej się do niego zbliżymy, tym lepszy będzie ekspozycja.

Postawić można tezę, że filatelistyka tematyczna jest najtrudniejszym jej działem. Nie tylko trzeba znać reguły rządzące filatelistyką tradycyjną, mieć pojęcie o historii poczty, prowadzić badania filatelistyczne, ale konieczna jest również dogłębna znajomość tematu. Na koniec trzeba „napisać opowieść”. Tym większa satysfakcja, gdy się to uda.

Wybór tematu

Zacznę od osobistej uwagi. Wiem, że nigdy nie dostanę na wystawie światowej dużego złotego medalu. Dlaczego? Najlepiej to ujął sędzia niemiecki Wolf Hess, gdy stojąc przed moim ekspozycją powiedział: „Wybierając temat swojego zbioru, a potem ekspozycji, każdy musi mieć świadomość, że w tym momencie określa swoje możliwości osiągnięcia sukcesu”. Większość potencjalnego materiału filatelistycznego do wybranego przez mnie tematu (koszykówka), pochodzi z drugiej połowy dwudziestego wieku. Jak rywalizować z ekspozycjami mającymi możliwość zaprezentowania walorów znacznie starszych?

W pewnej mierze można. Zgodnie ze SREV Regulaminem Specjalnym Oceny Ekspozycji Tematycznych i wytycznymi do oceny ekspozycji tematycznych, sędziowie powinni przy ocenie ekspozycji brać także pod uwagę istniejący potencjalnie dla danego tematu materiał.

Wybierając temat trzeba więc wziąć pod uwagę możliwy do znalezienia materiał. Czy starczy go do wypełnienia odpowiedniej liczby kart wystawowych? Czy pokrywa on wszystkie działy naszego tematu? Jeżeli chce się odnieść znaczący sukces – czy jego wartość filatelistyczna może nam to zapewnić? Czy zasoby naszego portfela są wystarczające dla zdobycia takiego materiału?

Warto wybrać temat, który nie jest popularny i opracować go w ekspozycji inaczej niż robiono to dotychczas. W ten sposób można się wykazać wysoko ocenianą przez jurorów innowacyjnością.

Ekspонат tematyczny to nie tylko walory. To obraz naszej wiedzy o temacie. Wybierzmy taki temat, który wiąże się z naszym hobby, zawodem, zainteresowaniami. Łatwiej będzie stworzyć coś ciekawego. Oglądając ekspozycje na wystawach, łatwo odróżnić te, które są obrazem autentycznej pasji autora. Wybór należy do nas, wybór pomiędzy chęcią osiągnięcia laurów, a chęcią pokazania cząstki siebie. Może uda się to pogodzić? Spróbujmy – warto!

Tytuł i plan

Cały ekspонат musi być jednością. Tytuł i plan powinny na wstępie dokładnie definiować to, co będzie treścią opracowania. Nie powinno być żadnych wątpliwości, co do zakresu tematycznego ekspozycji.

Tytuł precyzyjnie, nie za ogólnie, określać winien zawartość ekspozycji. Tytuł „Góry”, bardzo ogólny, wymusza pobieżne prześlizgnięcie się po wszystkich, (co trudne) aspektach tego szerokiego tematu. Zawsze można spotkać się z zarzutem, że coś zostało pominięte. Lepiej, znając zagadnienie, skupić się na wybranej jego części. Zapewne będzie to też ciekawsze dla oglądającego, a autorowi da możliwość wykazania się pogłębioną wiedzą. Wymyślmy tytuł adekwatny do tego, na co się zdecydowaliśmy.

Tytuł może być zwięzły, od razu mówiący o treści ekspozycji:

Samochód,

Sport motorowy,

Optyka,

Historia chemii,

ale można tytuł uatrakcyjnić słownie, zakamuflować jego znaczenie:

Hymn do słońca,

Jestem jaka jestem,

Ten wspaniały czyn,

Podbój niedostępnego świata.

Dopiero z planu i dalszych kart wiadomo, o co chodzi (wszystkie 8 przykładów to tytuły spośród najlepszych europejskich ekspozycji z Mistrzostw Europy Filatelistyki Tematycznej 2006). Można też zastanowić się, czy dla uściślenia tematu nie zastosować podtytułu.

Plan to bardzo ważny element ekspozycji. Po pierwsze, kształtuje pierwsze wrażenie, niebagatelne dla dalszej oceny, po drugie, to on powinien wymuszać sposób i treść rozwinięcia. Zbudowanie dobrego planu należy do najtrudniejszych zadań wystawcy.

Plan sam w sobie powinien być skróconą opowieścią, dającą przedsmak tego, co czeka nas dalej, a nie tylko suchym wypunktowaniem rozdziałów i podrozdziałów. Porównajmy fragmenty dwóch planów. Pierwszy to część fikcyjnego planu z tematu „Ptaki”:

3. Skrzydło

3.1. Pióra

3.1.1. pokrywowe

3.1.2. lotki pierwszorzędowe

3.1.3. lotki drugorzędowe.

Drugi fragment pochodzi z planu ekspozycji nagradzanej wielokrotnie złotymi medalami na wystawach światowych autorstwa Jacquesa Ribouleta pod niebanalnym tytułem: *Ballada o ziele nikotyny*:

Do odkrycia zielonego złota:

- *12 października 1492 r. trzy wężle karawele zmieniają oblicze świata, kapitanowie i rabusie podążają lotem białozorów śladami pozostawionymi na wodzie przez Admirała Oceanów,*
- ...
- *oto roślina warta całe złoto świata.*

Który plan jest lepszy, ciekawszy? Warto wyciągnąć wnioski.



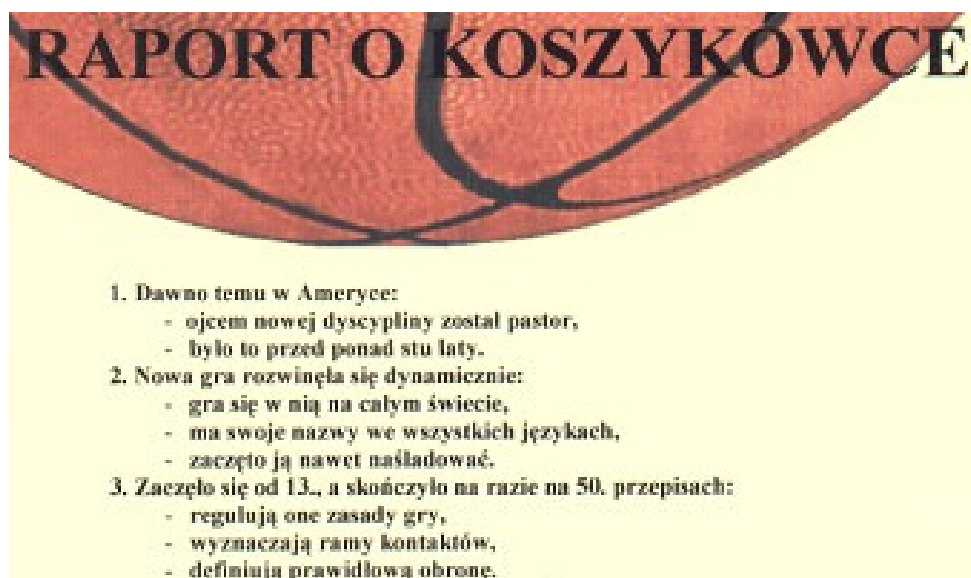
Ryc. 1. Ten wystawca popełnił podstawowy błąd, nie przedstawił żadnego planu, ograniczył się tylko do opisu eksponatu.

Dobrze jest wprowadzić do planu elementy, frazy, słowa, które zaciekawiają, zatrzymają widza (a może i sędziego). Zamiast na początku planu eksponatu o koszykówce napisać zwięzajowo:

1. Powstanie koszykówki 1.1 James Naismith

zrobiłem inaczej:

1. Dawno temu w Ameryce (tytuł znakomitego filmu)
 - ojcem nowej dyscypliny został pastor,
 - było to przed ponad stu laty.



Ryc. 2. Plan eksponatu skonstruowany, jako rodzaj opowiadania.

Plan poświęcony rybom można zacząć parafrazą cytatu z Biblii:

1. Na początku była woda
- potem pojawiły się ryby

1. SPOJRZENIE W PRZESZŁOŚĆ
 - 1.1. Na początku była woda
 - 1.2. Potem pojawiły się ryby
 - 1.3. Zaczęło się łowienie
2. Z ARCHIWUM WĘDKARSTWA
 - 2.1. Pierwsze łowy haczykowe
 - 2.2. Z czasem ustalono reguły
 - 2.3. Tak zrodziło się nowe hobby
3. Z CZYM NA RYBY?
 - 3.1. Najważniejszy jest sprzęt
 - 3.2. Przynęty mogą być naturalne
 - 3.3. Nie gorsze są przynęty sztuczne
 - 3.4. Niezbędne są też akcesoria
4. ŁOWISKA I TECHNIKI POŁOWU
 - 4.1. W trzcinach i szuwarach
 - 4.2. Z nurtem i pod prąd
 - 4.3. W zaciszu miasta
 - 4.4. Na plaży i płycznach
 - 4.5. Z dala od brzegu
 - 4.6. Tylko dla twardzieli
5. WYGRYWAJĄ NAJLEPSI
 - 5.1. Tradycyjnie na szaławik
 - 5.2. Klasycznie na muchę
 - 5.3. Na spinningowe wabiki
 - 5.4. Kto dalej i celniej rzuci
 - 5.5. Niestraszne nam morskie fale
6. WĘDKARSTWO NA ŚWIECIE
 - 6.1. Mamy swoje organizacje
 - 6.2. Spotykamy się nie tylko nad wodą
 - 6.3. Niekiedy inspirujemy artystów
7. PASJE I FASCYNACJE
 - 7.1. Wędkować może każdy
 - 7.2. Uczyć trzeba się za młodu
 - 7.3. Popularyzujemy nasze hobby
 - 7.4. Lubimy się też chwalić
8. Z POŻYTKIEM DLA OGÓŁU
 - 8.1. Co szkodzi środowisku ryb?
 - 8.2. Dbajmy o wody
 - 8.3. Zarybiamy je systematycznie

Ryc. 3. Warto wymyślić coś niestandardowego.

Przy budowie planu, przy jego podziale na rozdziały i podrozdziały, należy brać pod uwagę tylko względy tematyczne, nieważne są data, miejsce i cel wydania, czy też rodzaj materiału filatelistycznego, który znajdzie się w ekspozycji. Przy podziale planu można zastosować klasyfikację liczbową, ale lepiej, jeżeli jest ograniczona do głównych jego rozdziałów.

Plan winien obejmować wszystkie ważne aspekty tematu, odpowiednie do tytułu, przedstawione w zrównoważony sposób. Wielkość poszczególnych rozdziałów uzależniać trzeba tylko od ważności tematycznej ich zawartości dla rozwinięcia, dla prowadzonej narracji, a nie od ilości dostępnego, czy posiadanego materiału. Ważna jest logiczna kolejność i struktura rozdziałów (warto przeanalizować, czy pewne punkty lub podpunkty nie powinny być ułożone w innej kolejności, w innych rozdziałach lub być połączone).

Wylimitowane winny być części planu typu: *Różne (Varia)*, *Pozostałe*, *Jubileusze*, *Imprezy*, tworzone wówczas, gdy okazuje się, że mamy walory, które nie mieszczą się we wcześniejszych rozdziałach. Trzeba próbować umieścić je w rozdziałach według ich znaczenia tematycznego lub z takich walorów zrezygnować.

BIATLON NA ZIMNÍCH OLYMPIJSKÝCH HRÁCH

Biatlon vznikl v severských zemích Evropy a postupně se vyvíjel. První závody se uskutečnily v Norsku r. 1776. Později se spojení běhu na lyžích a střelby uplatnilo zejména v armádě (tzv. vojenské hličky). Čtyřikrát byl ukázkovou soutěží na Zimních olympijských hrách (1924 - 1948) závod vojenských hliček. Od roku 1960 se stal nedílnou součástí programu zimního svátku sportovců. Až do roku 1976 se střílelo z velkorážné terčovnice a trať měla 20 km. Od roku 1980 se střílí z malorážky a poprvé je zařazen závod na 10 km. Štafety se na ZOH běhají od roku 1968. Ženy samostatně startují od ZOH od roku 1992 a to na 15 km a 7,5 km jednotlivě a štafety.

Rychle běžet, na střelnici zklidnit dech a nervy, najít si nejlepší polohu a rychle a přesně střílet, to je tajemství úspěchu v biatlonu.



TEMATICKÝ PLÁN

PLAN OF EXHIBIT

1. Praha – město vzniku zimních olympiád	2
2. Vojenské hličky – ukázkové soutěže ZOH 1924, 1928, 1936 a 1948	3
3. Biatlon na ZOH 1960 – 2006	4 - 16
3.1. Squaw Valley 1960	4
3.2. Innsbruck 1964	5
3.3. Grenoble 1968	6
3.4. Sapporo 1972	7
3.5. Innsbruck 1976	8
3.6. Lake Placid 1980	9
3.7. Sarajevo 1984	10
3.8. Calgary 1988	11
3.9. Albertville 1992	12
3.10. Lillehammer 1994	13
3.11. Nagano 1998	14
3.12. Salt Lake City	15
3.13. Torino 2006	16

BIATHLON
and **WINTER OLYMPIC GAMES**

Ladislav JANOUŠEK
Prag (Czech republic)

Ryc. 4. Plan bardzo ubogi, ograniczający się do wymienienia kolejnych Igrzysk Olimpijskich.

Przed stworzeniem własnego planu naprawdę warto z dużą uwagą przestudiować plany eksponatów na wystawach, w galeriach internetowych, a także wejść na stronę internetową (<http://zon8.physd.amu.edu.pl/fil/index.html>), Wielkopolskich Wiadomości Filatelistycznych, by w numerach archiwalnych czasopisma zapoznać się z planami eksponatów tematycznych pokazywanych na wystawach światowych, prezentowanymi tam od lat przez prof. Ludwika Malendowicza.

white & black: the history of paper and printing



von weiss bis schwarz: die Geschichte vom Papier und Druck

1. From paper, the printing support . . .

- 1.1 Precursors
- 1.2 Invention and development
- 1.3 Raw materials
- 1.4 The way to modern papermaking
- 1.5 Paper, a big offer

2. . . . over the printing history and engineering . . .

- 2.1 Printing before Gutenberg
- 2.2 Gutenberg: an invention changes the world
- 2.3 Worldwide introduction and development
- 2.4 Typesetting and printing techniques
- 2.5 Diversity of the printing industry

3. . . . to the fascinating world of books . . .

- 3.1 Development to the today's scape of books
- 3.2 Book elaboration
- 3.3 Book trade
- 3.4 Books for all
- 3.5 Libraries, the world knowledge

4. . . . and to the modern world of newspapers

- 4.1 Press development
- 4.2 Fight for the freedom of the press
- 4.3 Newspaper marketing
- 4.4 Diversity of the press
- 4.5 Public face of the press

1. Vom Druckträger Papier . . .

- 1.1 Vorläufer
- 1.2 Erfindung und Frühgeschichte
- 1.3 Rohstoffe
- 1.4 Der Weg zur modernen Papierfabrikation
- 1.5 Ein breitgefächertes Angebot

2. . . . über die Druckgeschichte und -technik . . .

- 2.1 Drucken vor Gutenberg
- 2.2 Gutenberg: eine Erfindung verändert die Welt
- 2.3 Weltweite Einführung und Weiterentwicklung
- 2.4 Satz- und Drucktechniken
- 2.5 Vielfalt des Druckereiwesens

3. . . . zur faszinierenden Welt des Buches . . .

- 3.1 Entwicklung zur heutigen Buchform
- 3.2 Entstehung eines Buches
- 3.3 Buchvertrieb
- 3.4 Bücher für alle
- 3.5 Bibliotheken, das Wissen der Welt

4. . . . und zur modernen Presselandschaft

- 4.1 Entwicklung des Pressewesens
- 4.2 Kampf um die Pressefreiheit
- 4.3 Zeitungen möglichst schnell zum Leser
- 4.4 Unterschiedliche Presselandschaft
- 4.5 Pressewesen in der Öffentlichkeit

Ryc. 5. Plan rozbudowany, strona tytułowa ciekawa w formie.